

Фінансова грамотність як чинник економічної стабільності населення

Ольга Орлова-Курилова

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри інформаційного менеджменту,*

математики та статистики,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: OrlovaKOV@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0001-8382-8070

Анастасія Романюк

здобувачка освітньої програми «Комп'ютерні науки»,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: RomaniukAV@krok.edu.ua

У сучасних умовах фінансова грамотність є однією з ключових компетенцій, необхідних для забезпечення економічної стабільності як окремої особи, так і суспільства загалом. Вона передбачає здатність ефективно керувати власними фінансами, приймати обґрунтовані фінансові рішення, користуватися банківськими послугами та уникати фінансових ризиків. Рівень фінансової грамотності населення безпосередньо впливає на економічну безпеку держави. Низька поінформованість громадян у питаннях кредитування, заощаджень та інвестування призводить до зниження добробуту домогосподарств, зростання боргового навантаження та нестабільності на фінансових ринках. Тому підвищення фінансової культури є важливою умовою сталого соціально-економічного розвитку країни. В Україні останніми роками реалізуються державні програми, спрямовані на розвиток фінансової освіти серед населення. Зокрема, Національний банк України запроваджує освітні проекти для школярів і студентів, сприяючи формуванню базових фінансових навичок. Водночас активну роль у цьому процесі відіграють заклади освіти, громадські організації та засоби масової інформації.

За даними аналітики за методологією ОЕСД, вказано, що середній бал фінансової грамотності в Україні у 2021 році становив 12,3 з можливих ~21 балів, що відповідає ~58 % максимальної оцінки. Ці показники покращилися порівняно з дослідженням 2018 року, де за ~3 роки бал зріс на 6 %, і всі компоненти (знання, поведінка, ставлення) покращилися. Темпи зростання вище, ніж у низки порівняльних країн (включених в ОЕСД-опитування), в яких середній приріст - близько 2,4 % [1].

Щодо компонентів фінансової грамотності, аналітичні дані свідчать: фінансові знання (financial knowledge) населення України у 2021 році з середнім балом 4,3 з 7 (≈ 61 %); фінансова поведінка (financial behavior), середній бал 5,5 з 9 (знову ≈ 61 %). При цьому 51 % дорослого населення набрали ≥ 6 балів (мінімальна «цільова» межа), це значно більше, ніж у 2018 (36 %); фінансове ставлення (financial attitude), середній бал становить 2,5 з 5 (невелике зростання з 2,4 у порівнянні з 2018 роком). Лише 17 % набрали більше 3 балів. Це показує схильність українців до короткострокового планування і витрат, а не до

заощаджень [1].

Простежуються також диспропорції у рівні фінансової грамотності населення України, що визначено аналітично: вікові групи, які отримали найнижчі бали - серед молоді (18–24 р.), особливо 18–19 років (11,4 бали), а також серед людей понад 60 років (11,6 балів). Встановлено прямий зв'язок між рівнем освіти та фінансовою грамотністю населення. Вища освіта пов'язана з вищим рівнем фінансової грамотності (13,3 бали у тих, хто має вищу освіту, біля ~11,9 у людей із професійно-технічною освітою). Наявне місце проживання впливає на рівень фінансової грамотності: населення сільської місцевості має нижчий рівень грамотності (11,8) ніж міське (12,6). Інформаційні технології значно впливають на рівень фінансової грамотності населення України: люди, які не використовують технології (інтернет, смартфони тощо), мають значно нижчий бал (середній - 9,9), і це старші люди (60+). Заощадження населення свідчать що ті, хто має «подушку» на 3 місяці та більше, мають значно вищий рівень фінансової грамотності [1].

В Україні затверджено Національну стратегію розвитку фінансової грамотності до 2030 року, що сприятиме підвищенню фінансової обізнаності населення України, зростанню впевненості під час ухвалення фінансових рішень за будь-яких умов, формуванню раціональної фінансової поведінки, зокрема на основі ефективного використання фінансових послуг. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року (НБУ), це документ з оцінкою стану ФГ після 2022 року, рекомендаціями щодо освітніх ініціатив та механізмів моніторингу. Дає базу політики й аргументацію для масштабних програм [2].

Важливим завданням реалізації Стратегії є розбудова екосистеми фінансової грамотності в Україні. Затвердження Стратегії сприятиме об'єднанню зусиль багатьох сторін, забезпечить масштабування заходів із підвищення фінансової обізнаності та охоплення різноманітних цільових груп. Якщо в попередні роки у фокусі уваги заходів з фінансової грамотності перебували насамперед діти та молодь – українці з найнижчим рівнем фінансової грамотності, то тепер проводитиметься також робота з підприємцями й дорослим населенням, у тому числі з ветеранами, внутрішньопереміщеними особами та людьми старшого віку. Робота над Стратегією велась у межах міжвідомчої робочої групи та консультативної платформи з червня 2021 року. Через повномасштабну агресію росії проти України робота була тимчасово призупинена в березні 2022 року та відновлена у вересні 2023 року. Розроблення Стратегії відбувалося згідно з найкращою міжнародною практикою, зокрема Рекомендаціями з фінансової грамотності Ради Організації економічного співробітництва та розвитку та методологічними настановами Міжнародної мережі фінансової освіти, учасницею якої є Україна [3; 4; 5].

Однак рівень фінансової грамотності в Україні залишається недостатнім у порівнянні з розвинутими країнами. Значна частина громадян не володіє знаннями щодо планування бюджету, управління заощадженнями, інвестування та захисту від фінансового шахрайства. Для поліпшення ситуації необхідно

посилити інтеграцію фінансової освіти у навчальні програми, проводити тренінги та інформаційні кампанії. Фінансова грамотність є важливим чинником економічної стабільності населення. Вона сприяє підвищенню добробуту громадян, розвитку підприємництва та зменшенню соціально-економічних ризиків. Формування фінансової культури має стати пріоритетом державної політики, адже саме свідомі фінансово грамотні громадяни є основою економічно сильної країни. Війна та економічна нестабільність в Україні, роблять питання фінансової грамотності ще більш критичним, раціональне управління фінансами, заощадження, планування набувають великого значення.

Ключові слова: фінансова грамотність, аналіз, стратегія розвитку фінансової грамотності в Україні.

Список використаних джерел

1. National Bank of Ukraine. *Financial literacy, financial inclusion and financial well-being in Ukraine : research* / НБУ. - Київ, 2021. - 80 с. : іл. - (PDF). — URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021_en.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 16.11.2025).
2. National Bank of Ukraine. *National Strategy for Financial Literacy Development until 2030 : strategy document* / НБУ. - Київ. - URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBU_Strategy-Financial-Literacy_en.pdf?v=7&utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 16.11.2025).
3. OECD. *Recommendation of the Council on Financial Literacy : legal instrument*. - Paris : OECD, 2020. - URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0461> (дата звернення: 16.11.2025).
4. OECD. *PISA 2022 Results (Volume IV) – How Financially Smart Are Students?* - OECD Publishing, 2023. - URL: https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-iv_5a849c2a-en.html (дата звернення: 16.11.2025).
5. OECD. *PISA 2029 Financial Literacy Assessment: Preparing Students for their Financial Future : flyer*. - Paris : OECD, [без року]. - URL: [https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/financial-education/Flyer%20PISA%20\(4\).pdf](https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/financial-education/Flyer%20PISA%20(4).pdf) (дата звернення: 16.11.2025).